

Prof. UW dr hab. dr Dobrochna Bach-Golecka

Uniwersytet Warszawski

Aktywność pro-life na rzecz zmian społecznych i prawnych.

Przykład Teresy Strzembosz i Mary Ann Glendon

W ramach referatu przedstawione zostaną postaci dwóch kobiet zaangażowanych w ruch pro-life – w Polsce zbadana zostanie aktywność społeczna Teresy Strzembosz (1930-1970) w zakresie organizowania opieki dla kobiet w ciąży (domy samotnej matki), adopcji oraz promowania korzystania z klauzuli sumienia przez personel służby zdrowia; oraz w USA analizie będzie poddana aktywność Mary Ann Glendon (ur. 1938) w zakresie działalności naukowej (w szczególności jej książka *Abortion and Divorce in Western Law*, Harvard University Press 1986), prawniczej (pełniona funkcja *amicus curiae* w postępowaniach sądowych) oraz organizatorskiej (zaangażowanie w grupie *Women Affirming Life*, z mottem *Pro-life, Pro-woman, Pro-child, Pro-Poor*). Postawiona zostanie hipoteza badawcza dotycząca potencjalnego oddziaływania tych i podobnych oddolnych inicjatyw i aktywności społecznych, przyczyniających się do ukierunkowania debaty publicznej na rzecz ochrony życia, i w konsekwencji przeprowadzenia odpowiednich zmian prawnych.

Prof. UŁ dr hab. Aneta Bołdyrew

Uniwersytet Łódzki

Prawa i obowiązki rodziców w zakresie opieki i wychowania dzieci w dyskusji prawników, lekarzy i higienistów w Polsce na początku XX w.

Na początku XX w. na ziemiach polskich na łamach prasy, podczas zebrań towarzystw społecznych i naukowych, w czasie kongresów i konferencji toczyła się dyskusja na temat rodziny, w której ważnym problemem była kwestia praw i obowiązków rodziców oraz zakresu ingerencji instytucji publicznych w życie prywatne. W warunkach intensywnej modernizacji życia społecznego na przełomie XIX i XX w., zachodzącej pod wpływem czynników gospodarczych, demograficznych, politycznych etc., kluczowym problemem było określenie zależności tego, co prywatne z tym, co publiczne, relacji jednostki i rodziny z instytucjami społecznymi i aparatem państwa. Za priorytet uznawano zapewnienie przez rodziców prawa dziecka do edukacji. O zadaniach, prawach i obowiązkach rodziny szczególnie często wypowiadali się prawnicy (np. A. Suligowski, K. Kumaniecki, A. Peptowski, Z. Pietkiewicz) i lekarze (np. J. Budzińska-Tylicka, W. Chodecki, L. Wernic), przedstawiając stanowisko nauk prawnych, pediatrii, psychologii, pedagogiki i socjologii, które w dobie nowoczesnej rozwijały się intensywnie. Dyskutowano o rozwiązaniach wprowadzanych w krajach zachodnioeuropejskich i państwach zaborczych, zastanawiano się nad przepisami prawa, które miały być wprowadzone w niepodległej Polsce (w tym m.in. wprowadzeniem opieki państwa nad matką i dzieckiem). Deklarowano uznanie podmiotowości samego dziecka, jak i jego rodziców, ale w praktyce rozstrzygnięcia nauki prowadziły

do scjentyzacji dzieciństwa oraz przyjęcia „uniwersalnej normalizacji” dziecka i rodziny. W toczonej dyskusji pojawiały się argumenty demograficzne, ekonomiczne i eugeniczne, np. w kontekście rozważań na temat ewentualnego wprowadzenia obowiązku świadczeń przedślubnych. Wzrost prestiżu wiedzy eksperckiej łączył się z tendencją do arbitralnych rozwiązań, opartych na koncepcji ładu społecznego warstw średnich oraz paternalistycznych postaw wobec rodzin ze środowisk nieelitarnych.

Dr n.med. Ewa Dądańska

Kierownik Oddziału Ginekologiczno-Położniczego

Szpitala im. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Wołominie

Czy nie za późno na macierzyństwo?

Aktualne trendy demograficzne a perspektywa ginekologa-położnika

W 2021 roku w Polsce zarejestrowano ok. 331 tys. żywych urodzeń, rekordowo mało od czasu II wojny światowej. Zmarło zaś ok. 519 tys. osób. Tempo ubytku rzeczywistego wyniosło -0,14%. Deficyt demograficzny osiągnął wartość 342 tys. osób! Ten wysoce niekorzystny trend łączy się z kolejnym zjawiskiem demograficznym, czyli rosnącym wiekiem polskich matek. Wg Eurostatu średni wiek polskiej kobiety w momencie narodzin noworodka wynosi aktualnie 29,5 roku. Co więcej, coraz wyższy wiek rodzącej łączy się z wysokim odsetkiem matek samotnie wychowujących dziecko, wg GUS w 2018 roku wyniósł on 19,4%. Z punktu widzenia demografii kraju korzystne jest zwiększenie dzietności. Jakie natomiast konsekwencje niesie ze sobą przesunięcie wieku reprodukcyjnego na później? Zaawansowany wiek matki koreluje z niekorzystnymi wynikami położniczymi. Już po 25. Roku życia kobiety rozpoczyna się spadek płodności, który staje się bardzo wyraźny po 35. Roku życia. Powyżej 35. roku życia wzrasta ryzyko poronień, wad płodu, nadciśnienia tętniczego, cukrzycy, odsetek indukcji porodu i cięć cesarskich. Powyżej 40. roku życia wzrasta ryzyko wewnątrzmacicznej śmierci płodu, hipotrofii płodu, krwotoku okołoporodowego, hospitalizacji noworodka oraz leczenia matki w oddziale intensywnej opieki. Ponadto późne ciążę zwiększają ryzyko chorób sercowo-naczyniowych zarówno u matki jak i jej potomstwa w przyszłości, co niesie ze sobą niekorzystne z punktu widzenia społeczeństwa skutki. Istnieje więc paląca potrzeba promowania i wspierania macierzyństwa, kładąc jednak nacisk na rozpoczęcie rodności w młodszym wieku.

Dr Łukasz Dyrda

Uniwersytet Jagielloński

Źródła prawa w zakresie międzynarodowych spraw rodzicielskich

Zacieśnienie osobowych relacji między mieszkańcami różnych państw oraz migracje są współcześnie coraz powszechniejszymi zjawiskami. Ich przejawem i skutkiem jest zawieranie małżeństw i zakładanie rodzin przez osoby pochodzące z różnych państw, migracja małżonków i rodzin oraz powiązanie dziecka lub dotyczących go spraw z różnymi państwami. Stosunki między dzieckiem i rodzicami w prawie materialnym obejmują kilka obszarów regulowanych osobno, choć w praktyce ściśle ze sobą powiązanych. Są to: filiacja (w tym kwestia pochodzenia dziecka, macierzyństwa i ojcostwa), bieżące prawa i obowiązki dziecka oraz jego rodziców lub opiekuna prawnego (w szczególności władza rodzicielska), jak też udział innych podmiotów (np. kuratora, osoby sprawującej pieczę zastępczą, placówek opiekuńczych lub wychowawczych), oraz obowiązek alimentacyjny rodziców i innych podmiotów w stosunku do dziecka. Coraz częstsze przypadki powiązania spraw obejmujących wymienione obszary z więcej niż jednym państwem kierują uwagę ku problematyce jurysdykcji krajowej oraz prawa właściwego. Normy jurysdykcyjne rozstrzygają o tym, czy sądy określonego państwa są międzynarodowo właściwe do rozpatrzenia danej sprawy. Hipoteza normy jurysdykcyjnej określa kategorie spraw, dla których wyznaczana jest przez tę normę międzynarodowa właściwość. Dyspozycja takiej normy to przyznanie sądom lub organom określonego państwa kompetencji do merytorycznego rozpoznania sprawy. Następuje to za pośrednictwem abstrakcyjnie opisanych w przepisach okoliczności, tj. podstaw jurysdykcji (łącników jurysdykcyjnych). Ich zlokalizowanie w danym państwie *in concreto* przesądza o kompetencji jego sądów. Jurysdykcja krajowa nie przekłada się automatycznie na stosowanie przez sąd własnego prawa celem merytorycznej oceny sprawy. Sądy poszczególnych państw niekoniecznie bowiem orzekają na podstawie własnego prawa. Wskazanie systemu prawa materialnego, któremu podlega dana sprawa, odbywa się za pomocą norm kolizyjnych prawa prywatnego międzynarodowego. Prawo właściwe dla danej kategorii spraw najczęściej jest wyznaczane przez okoliczność podmiotową lub przedmiotową (łącnik), która jest określona w prawie kolizyjnym forum. Na tę złożoność spraw rodzicielskich oraz różnorodność norm stosowanych w obrocie z zagranicą nakłada się okoliczność, że normy jurysdykcyjne i kolizyjne dla poszczególnych kategorii spraw rodzicielskich zostały uregulowane w szeregu aktów normatywnych o różnej genezie: w przepisach krajowych, dwu- i wielostronnych konwencjach oraz rozporządzeniach unijnych. Celem wystąpienia jest przedstawienie tej mozaiki źródeł prawa w zakresie spraw rodzicielskich oraz ukazanie na wybranych przykładach problemów, które pojawiają się w związku z wielością źródeł prawa o różnej genezie przy jednoczesnym jurysdykcyjnym i kolizyjnym rozbiciu spraw rodzicielskich na sprawy dotyczące pochodzenia dziecka, sprawy dotyczące bieżących praw i obowiązków rodziców lub opiekuna oraz dziecka oraz sprawy alimentacyjne.

Dr Małgorzata Eysmontt

Uniwersytet SWPS

Ochrona prawna dziecka przed przemocą w świetle różnorodnych dokumentów oraz obowiązujących przepisów prawa polskiego i ponadnarodowego – teoria vs. Praktyka

Celem niniejszego wystąpienia jest dokonanie przeglądu i analizy prawnej różnorodnych dokumentów oraz obowiązujących przepisów prawa polskiego i ponadnarodowego odnoszących się do ochrony prawnej małoletnich dzieci przed przemocą w kontekście ich praktycznego zastosowania oraz omówienie przewidzianych w nich mechanizmów zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania przemocy wobec dzieci. Zagadnieniu temu nadal poświęca się stosunkowo niewiele uwagi – współcześnie brakuje bowiem dostatecznych danych i aktualnych badań dotyczących przemocy, w tym przemocy w rodzinie. Różne czynniki spowodowały, że w dobie pandemii wirusa COVID-19 skala tego zjawiska wzrosła. Różne są postacie przemocy – od fizycznej, seksualnej, po psychiczną, czy ekonomiczną. Poważnym problemem społecznym są również nierzadko występujące zaniedbania najbliższych wobec dzieci, które uniemożliwiają im prawidłowy rozwój i dostęp do różnych dóbr, a także nadużycia władzy rodzicielskiej, będące wynikiem stosowania używek lub patologicznych zachowań, wymagające podjęcia interwencji przez instytucje państwowe. Na przemoc narażone są w szczególności dzieci, które często stają się jej świadkami, ofiarami lub - z uwagi na warunki, w jakich żyją - niekiedy także sprawcami. Współcześnie stale podkreśla się znaczenie praw dziecka, niemniej w praktyce dostępne mechanizmy ich ochrony często wydają się mało skuteczne lub niewystarczające. Dlatego też na terytorium Unii Europejskiej wyrażono potrzebę zapewnienia kompleksowego rozwiązania chroniącego najmłodszych przed nowymi wyzwaniami i zagrożeniami. W czerwcu 2022 r. przyjęty został nowy dokument – tzw. Strategia Unii Europejskiej na Rzecz Praw Dziecka, poświęcony prawom dziecka w poszczególnych politykach unijnych. Zawiera on propozycję ukierunkowanych działań w sześciu obszarach tematycznych, z których każdy określa priorytety działań Unii Europejskiej w nadchodzących latach. Jednym z takich priorytetów jest zwalczanie przemocy wobec dzieci i zapewnianie ich ochrony. Warto zatem zastanowić się, czy wzniesłe postulaty formułowane zarówno na płaszczyźnie krajowej, jak i ponadnarodowej znajdują odzwierciedlenie w rzeczywistości i jaką pełnią one rolę w kształtowaniu prawa tak, by gwarantowało ono bezpieczeństwo tych, którzy często sami nie mają jeszcze głosu.

Dr Bogusława Filipowicz

Warszawa

Rodzicielstwo: ojcostwo i macierzyństwo w nauce papieży okresu XIX i XX wieku

Temat wystąpienia dotyczy analizy rzeczywistości rodzicielstwa w nauce papieży dwóch ostatnich stuleci. Okres ten jest w historii czasem wprowadzenia w obszar gospodarczy i społeczny nowoczesnych maszyn produkcyjnych i komunikacyjnych co miało wpływ na życie rodzinne, a w nim na ojcostwo i macierzyństwo. Przedstawię linie nauczania Kościoła katolickiego, jego wymiar filozoficzny, teologiczny i prawny dotyczący wartości rodzicielstwa i trwałości więzi osobowych konsolidujących życie rodzinne w oparciu o rozwój członków rodziny praktykujących klasyczne cnoty społeczne. Analizę ukazę w świetle dokumentacji magisterium nauczającego Kościoła: encyklikach i adhortacjach.

Joanna Furmańczyk

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Work-life balance – chwilowa moda czy podstawa funkcjonowania współczesnych organizacji

„Żyć, żeby pracować czy pracować, żeby żyć?”. To pytanie zadaje sobie wielu współczesnych pracowników. Dla wielu z nich praca kończy się w momencie zamknięcia komputera lub opuszczenia miejsca pracy. Jednak dla innych trwa do wieczora, w weekendy, podczas urlopu. Niektórym z pracowników to odpowiada, innym nie. Co więcej istnieją organizacje, które dbając o dobrostan swoich pracowników będą wprowadzały rozwiązania promujące work-life balance (WLB), a będą też takie, dla których pracownik jest ważny na tyle, na ile jego praca przynosi korzyści organizacji i żadna równowaga nie jest dla nich ważna. Warto podkreślić, że sami pracodawcy nie są w stanie zapewnić swoim pracownikom pełnej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Ludzie muszą wziąć na siebie pewną odpowiedzialność za zmianę swojego nastawienia do pracy i życia prywatnego. Jednak istnieje wiele sposobów, które mogą zostać wykorzystane przez organizacje, aby pomóc swoim członkom w znalezieniu i utrzymaniu takiej równowagi jaka jest dla nich odpowiednia. W swoim opracowaniu przedstawię różne podejścia, koncepcje, a także definicje „work-life balance”, a także przykłady tzw. dobrych organizacyjnych praktyk w zakresie WLB. Postaram się także wskazać przyczyny, dla których jest to zagadnienie bardzo istotne zarówno z perspektywy pracownika, jak i pracodawcy. Szczególnym obszarem mojego zainteresowania będą kwestie związane z WLB w życiu naukowców i naukowców.

Dr Dorota Głogosz

Radca Prezesa ZUS

Świadczenia na rzecz rodzin w działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

W marcu 2020 r., wraz z początkiem epidemii koronawirusa w Polsce, okazało się, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych - jako jedyna instytucja wypłacająca świadczenia społeczne - dysponuje nowoczesnym systemem informatycznym pozwalającym na zdalną (jedyną dopuszczalną w warunkach obowiązującej izolacji sanitarnej) obsługę klientów. Z tego powodu zlecono Zakładowi realizację różnych form pomocy rządowej, ukierunkowanej na niwelowanie skutków pandemii. Rozwiązania te adresowano do różnych grup społeczeństwa, w tym do rodzin. Mimo realizacji zadań w warunkach kryzysowych, dzięki zautomatyzowanym procedurom i posiadaniu platformy usług elektronicznych i kompleksowego systemu informatycznego, ZUS sprawnie przeprowadził cały proces: od przyjmowania wniosków, przez ich weryfikację, do wypłaty świadczeń. W ten sposób, mimo wynikających z pandemii ograniczeń, rodziny mogły (i nadal mogą) korzystać z Polskiego Bonu Turystycznego. Pozytywnie zweryfikowany przez ZUS w warunkach pandemii nowy i nowoczesny standard obsługi świadczeń społecznych spowodował, że rząd powierzył Zakładowi pełną obsługę kolejnych nieskładkowych świadczeń rodzinnych. Dziś jest to już cały katalog instrumentów wsparcia. Oprócz Polskiego Bonu Turystycznego, są to także świadczenia na wyprawkę szkolną (Dobry Start 300+), świadczenia wychowawcze (Rodzina 500+), rodzinny kapitał opiekuńczy oraz dofinansowania opieki żłobkowej. Jest to portfel świadczeń o prostych kryteriach uprawnień, pozwalających na pełną elektroniczną i automatyzację obsługi. Automatyzacja procedury nie powoduje przy tym wykluczenia osób o niskich kompetencjach informatycznych, gdyż w staraniach o świadczenia otrzymują one bezpośrednie wsparcie w placówkach i mobilnych punktach informacyjnych Zakładu. Świadczenia dla rodzin trafiają bezpośrednio na konta milionów beneficjentów. Zaoszczędzony został czas klientów. Znacznie spadły też publiczne wydatki na obsługę świadczeń. Wdrożone procedury i doświadczenie ich stosowania sprawdziły się także w kolejnej kryzysowej sytuacji spowodowanej wojną w Ukrainie i koniecznością szybkiej obsługi świadczeń dla masowo przybywających do Polski wojennych uchodźców.

Mgr Aleksandra Kreczmańska

Warszawa

Nie ma „ja” bez „ty”, czyli o egzystencjalnym znaczeniu relacji

W tym wystąpieniu zwrócimy się ku doświadczeniu relacji. Czym w istocie rzeczy jest relacja? Co sprawia, że relacja jest dobra? Jak doświadczyć bliskości? Zastanowimy się nad tym, czy relacja może być bezosobowa i jakie konsekwencje niesie ze sobą proste stwierdzenie, że relacja jest doświadczeniem osobowym. Co to znaczy? Co to znaczy dla mnie?

mgr Dominika Kuna

Historyczno-prawne ujęcie znaczenia rodzicielstwa w perspektywie dziecięcej podmiotowości. Wybrane zagadnienia.

Celem wystąpienia będzie przedstawienie z filozoficznej perspektywy historii okresu dzieciństwa oraz transformację rodziny, która doprowadziła do pojawienia się dziecięcej podmiotowości. Obecnie coraz częściej traktowana jest ona jako odrębna. Odejście od modelu „rodziny – rodu” spowodowało upodmiotowienie członków nowożytnej rodziny, w której więzi między jej członkami stały się coraz bardziej uczuciowe. Pozycja dziecka wzrosła wtedy znacząco. Dziecko zaczęło być wówczas postrzegane jako odrębny, istotny członek rodziny. Z filozoficznej perspektywy, upodmiotowienie wiązało się z koncepcją Johna Locke’a, który sprzeciwił się powszechnemu rozumieniu relacji rodzicielskiej w kategoriach władzy. J. Locke uznał, że każdy człowiek to samodzielny podmiot. Dziecięca podmiotowość nie jest jeszcze w pełni ukształtowana, a rodzice upoważnieni są do podejmowania w imieniu dziecka decyzji do momentu, aż rozwinię ono własny rozum. Od samego początku traktowane jest jednak jako przyszły samodzielny dorosły człowiek. Ciekawym spojrzeniem na przedmiotową problematykę są wnioski z pracy poświęconej rekonstrukcji dziecięcej podmiotowości na podstawie badań przeprowadzonych przez Marię Szczepską- Pustkowską. Potwierdzają one zdolności dzieci do namysłu filozoficznego oraz możliwość ich aktywnej partycypacji w społeczeństwie. Wykraczają więc poza „potencjalną podmiotowość”, którą wskazywał John Locke, w stronę uznania dziecka za podmiot zdolny do racjonalnego myślenia oraz działania. W moim wystąpieniu chciałabym poddać refleksji prawną ochronę dziecka z perspektywy analiz współczesnych dokumentów prawnych, twierdzeń etycznych oraz wybranych badań socjologicznych. Zwrócę uwagę na prawa i obowiązki rodziców w perspektywie interpretacji dobra dziecka. Przedstawione zostaną również modele wychowania, które różnie traktują podmiotowość dziecka. Warte przedstawienia i omówienia są również badania na temat przejścia jakie zachodzą w funkcjonowaniu zarówno dziecka jak i całej rodziny podczas procesu kształtowania się coraz bardziej dojrzałego człowieka, wskazując na transformację zachowań członków rodziny, przede wszystkim dzieci. Interpretacja przepisów

dokumentu konstytuującego prawa najmłodszych pozwala stwierdzić, że prawna ochrona dziecka wymaga podjęcia krytycznej refleksji. W wystąpieniu wykorzystane zostaną dzieła z zakresu prawa, filozofii, socjologii oraz pedagogiki.

Bibliografia:

Andrzejewski M., [w:] Pomocnicza rola państwa w świetle konwencji o prawach dziecka, Współczesne kierunki w opiece nad dzieckiem, red. Z. W. Stelmaszuka, Warszawa 1999.

Andrzejewski M., O (niewielkiej) użyteczności prawa dla ochrony uczuć, „Problemy Opiekuńczo – Wychowawcze” 45 (2005) nr 1.

Ariès P., Historia dzieciństwa. Dziecko i rodzina w dawnych czasach, tłum. Maryna Ochab, Wydawnictwo Marabut, Gdańsk 1995.

Burtowy M., J. Zajączkowska-Burtowy, Tożsamość dziecka w pieczy zastępczej (po 30 latach od uchwalenia Konwencji o prawach dziecka), Prok. i Pr. 2020/1.

Daro D., Donnelly A.C., Huang L.A., Powell B.J., Advances in Child Abuse Prevention Knowledge: The Perspective of New Leadership, Child Maltreatment Book 5. E. Key E., Stulecie dziecka, I. Moszczeńska (wstęp i tłumaczenie), Nasza Drukarnia, Warszawa 1905.

Grocholewski Z., Prawa dziecka a dobro dziecka, w: Stulecie dziecka. Blaski i cienie, pod red. J. Wilka, Katedra Pedagogiki Rodziny KUL, Lublin 2003.

Hanyga-Janczak P., Dom dziecka jako placówka opiekuńczo-wychowawcza, red. B. Matyjas, Problemy teorii i praktyki opiekuńczej, Kielce 2005.

Holewińska-Łapińska E., Orzekanie o umieszczeniu małoletniego w rodzinie zastępczej, PDz 2008/4.

Ignatowicz J., Nazar M., Prawo rodzinne, Warszawa 2016

Jagielski K., Istota i treść władzy rodzicielskiej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Kraków 1963.

Jarosz E., Ochrona dzieci przed krzywdzeniem – perspektywa globalna i lokalna, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2009.

Kotlarska – Michalska A., [w:] Główne cechy rodzin dysfunkcyjnych i możliwości zintegrowania pomocy środowiskowo – instytucjonalnej, Zintegrowane działania oświaty i pomocy społecznej na rzecz polityki społecznej, „Biuletyn Informacyjny Służb Socjalnych” nr 1(4), Poznań 1997a.

Kozielecki J., Psychologiczna Teoria Samowiedzy, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1986.

Krajewska B., Ubóstwo rodziny i związany z nim zakaz umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, Wydawnictwo Naukowe Katedra, Gdańsk 2019.

Królak B., Rączka M., Komentarz do art. 34 u.w.r.p.z., Legalis 2017.

Kuźma J., Prawa i dobro dziecka – deklaracje i rzeczywistość, w: Stulecie dziecka. Blaski i cienie, pod red. J. Wilka, Lublin 2003.

Kwak A., Mościskier A., Rzeczywistość praw dziecka w rodzinie, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2002.

Łapiński A., Ograniczenie władzy rodzicielskiej w polskim prawie rodzinnym, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1975.

Postulszna M., Władza rodzicielska a prawa dziecka do prywatności, [w:] Stulecie dziecka. Blaski i cienie, pod red. J. Wilka, Katedra Pedagogiki Rodziny KUL, Lublin 2003.

Problemy Opiekuńczo Wychowawcze, „Instytut Rozwoju Służb Społecznych”, nr 5/2015.

Raśław M., Zinstrumentalizowane rodzicielstwo. Rodziny zastępcze – między usługą a odruchem serca. Perspektywa socjologiczna, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2017

Regulska A., [w:] Placówka opiekuńczo-wychowawcza, red. J. Kułaczkowski, Leksykon pedagogiki rodziny, Warszawa – Rzeszów 2011.

Rodzina i prawo, red. D. Jaroszewskiej- Choraś, A. Kilińskiej- Pękacz, A. Wedeł- Domaradzkiej, Bydgoszcz 2017.

Safjan M., Bosek L., Komentarz do art. 18 Konstytucji RP, Konstytucja RP. Tom I. Komentarz., Legalis 2016.

Safjan, M. Podstawowe kierunki rozwoju opieki nad dzieckiem w rodzinach zastępczych, „PIP” 1980.

Sakowicz T., Dysfunkcjonalność rodziny a resocjalizacja. Wybrane teksty z socjologii rodziny i resocjalizacji, Kraków 2006.

Stojanowska W., Dobro dziecka jako instrument wykładni norm konwencji o prawach dziecka oraz prawa polskiego i jako dyrektywa jego stosowania, [w:] Konwencja o prawach dziecka. Analiza w wykładni, praca zbiorowa pod red. T. Smyczyńskiego, Przedsiębiorstwo Wydawnicze „Ars boni et aequi”, Poznań 1999.

Tryniszewska K., Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Komentarz, Warszawa 2015.

Turner V., Proces rytualny. Struktura i antystruktura, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2010.

Urga Z., Wychowanie do demokracji [w:] J. Pluta, E.Stawowy, S. Wilkanowicz (red.)demokracja dla wszystkich, Ośrodek myśli politycznej, Znak Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 1993.

Wilk A., Ograniczenie władzy rodzicielskiej jako forma jej wsparcia – rola współpracy sądu opiekuńczego i jednostki wsparcia rodziny [w:] Prawa dziecka. Perspektywa prywatnoprawna i społeczna, red. D. Jaroszewskiej- Choraś, A. Kilińskiej- Pękacz, A. Wedeł- Domaradzkiej, Bydgoszcz 2019.

Zaborowski Z., Rodzina jako grupa społeczno-wychowawcza, Wydawnictwo Nasza Księgarnia, Warszawa 1980.

Dokumenty prawne:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r., (t.j. Dz. U. z 1997r., Nr 78, poz. 483 z zm.).
2. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989 r., (t. j. Dz. U. Z 1991r., Nr 120, poz. 526 z zm.).
3. Orzeczenie SN z 10.2.1997 r., III CRN 12/77, OSN 1977, Nr 11, poz. 219 z glosą M. Safjan, NP. 1979, Nr 2.
4. Postanowienie SN z dnia 11 lutego 1997r., II CKN 90/96, Legalis nr 333272.
5. Uchwała SN (7) z dnia 14.11.2014 r., III CZP 65/14, Legalis.
6. uchwała SN z 14.06.1988 r., III CZP 42/88.
7. Uchwała SN z 18.5.1978 r., III CZP 27/78, OSN 1978, Nr 12, poz. 222.
8. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593).
9. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 1964 Nr 9 poz. 59).
10. Ustawa z dnia 27 października 2017r., o podstawowej opiece zdrowotnej, (t.j. Dz. U. 2017r., poz. 2217 ze zm.).
11. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (Dz. U. 2011 Nr 149 poz. 887).
12. Wyrok SA w Białymstoku z 28.10.2010 r., I ACa 458/10, LEX nr 784436.
13. Wyrok TK z 15 listopada 2005 r., P 3/05; wyrok TK z 12 kwietnia 2011 r., SK 62/08.

Podmiotowość prawna i relacje międzypersonowe na tle pojęcia stosunku prawnego

Celem proponowanego wystąpienia jest omówienie problematyki związanej z perspektywą przyjmowaną podczas analizy konstrukcji stosunku prawnego. Na gruncie prawoznawstwa przyjmuje się, że: „stosunek prawny jest społecznym stosunkiem tetycznym wyznaczonym przez normę prawną i powstającym między co najmniej dwoma podmiotami prawnymi”¹. Semantyka nazwy „stosunek” pozwala na uchwycenie dwóch zasadniczo odmiennych znaczeń wskazanych nazw. Pojęcie to można rozumieć jako zależność zachodzącą między elementami danego zbioru, ale również jako „odnoszenie się do kogoś” lub „łącność, obcowanie z kimś”².

Powyższa uwaga językowa zostanie w toku proponowanego wystąpienia odniesiona do nauk prawnych. Stosunek prawny można odczytywać jako zależność między podmiotami prawa (perspektywa zewnętrzna), a także jako konstrukcję teoretyczną ukazującą „dynamikę relacji między ludźmi wynikającą z tego, że prawne obowiązki i uprawnienia uczestników zmieniają się wraz z ich zachowaniami”³ (perspektywa wewnętrzna).

W dalszej części proponowanego wystąpienia zaprezentowana zostanie próba rozważenia stosunków prawnych o charakterze zobowiązaniowym i podległości kompetencyjnej z perspektywy wewnętrznej. Pozwoli to na wyakcentowanie faktu, że na gruncie teorii prawa zagadnienie stosunków prawnych opisywane jest przez pryzmat konstrukcji właściwych dla prawa cywilnego. Jako podmiot prawa określa się osoby (fizyczne, prawne lub tzw. „ułamne” osoby prawne) występujące w stosunkach prawnych jako uprawnione bądź zobowiązane do określonego zachowania. Podmiotowość prawna w ujęciu cywilistycznym wyraża się w kategoriach zdolności prawnej oraz zdolności do czynności prawnych. Model ten ma pozytywistycznoprawny charakter – podmiotowość prawna wynika z woli ustawodawcy. Omawiana konstrukcja nie uwzględnia okoliczności, że prawo pojawia się w kontekście relacji międzypersonowych, stanowi ich narzędzie. Człowiek, jako podmiot prawa, jest tym, kto konstytuuje relacje budowane na prawie – nie jest zaś tworem konstruowanym przez prawo, czy kategorią przydatną dla opisu typów stosunków prawnych.

1. S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii prawa*, Poznań 2001, s. 115.

2. Zob. *Słownik języka polskiego PWN*, oprac. E. Sobol, Warszawa 2005, s. 964.

3. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, wyd. 14, Warszawa 2021, s. 262.

Dr Karolina Mendecka LL.M.

Uniwersytet Łódzki

Macierzyństwo a niepełnosprawność dziecka: interseksjonalne spojrzenie na prawo

Wykluczenie kobiet jest zależne od wielu czynników takich jak klasa, sprawność, wiek, rasa, wyznanie czy pochodzenie. Niewątpliwie, okolicznością mogącą wzmocnić dyskryminację jest też posiadanie dziecka z niepełnosprawnością. Jednakże pomimo tego, że matki dzieci niepełnosprawnych – z uwagi na mnogość społecznych opresji – są szczególnie narażone na alienację, ich sytuacja bywa ignorowana w dyskursie praw człowieka. Matki dzieci o unikatowych potrzebach często też znajdują się na marginesie rozważań feministycznej teorii prawa, a ponadto są pomijane w krytycznych studiach o niepełnosprawności, gdyż w ich centrum znajdują się osoby z niepełnosprawnościami, a nie ich rodzice. Wreszcie, matki niepełnosprawnych dzieci są ignorowane również w dyskursie maternalnym, gdzie centralnie umiejscowione jest macierzyństwo dzieci sprawnych. Ramą teoretyczną umożliwiającą zrozumienie i odniesienie się do specyfiki doświadczeń tych kobiet jest teoria interseksjonalna. Jest narzędziem analizy sytuacji grup społecznych znajdujących się na przecięciu (ang. intersect) kategorii tożsamościowych i zakłada objęcie w sposób całościowy wszystkich obszarów wykluczenia, co umożliwia adekwatne postrzeganie, tworzenie i stosowanie prawa. Niniejszy referat stanowi próbę usytuowania koncepcji interseksjonalnej na gruncie polskiego prawa, w kontekście wskazanych zagadnień. Chociaż teoria przecięć wywodzi się z rozważań nad rasizmem i seksizmem, to może stanowić soczewkę rozważań nad sytuacją prawną matek dzieci niepełnosprawnych z uwzględnieniem kontekstu geograficzno-społecznego.

Dr Małgorzata Mędrala

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Wyzwania dotyczące opieki nad seniorami a polskie prawo pracy

W ostatnich czasach zarówno w literaturze, jak i projektach legislacyjnych, coraz częściej pojawia się problem opieki nad seniorami. Dotyczy to także poziomu regulacji unijnych. Wynika to w szczególności z mających miejsce zmian demograficznych, starzenia się społeczeństwa i potrzeby sprawowania opieki nieformalnej nad osobami w rodzinie. W Polsce dodatkowo przewaga opieki nieformalnej (nieodpłatnej) nad opieką instytucjonalną jest uwarunkowana tradycją kulturową. Problem ten został dodatkowo dostrzeżony na tle wymagającej wdrożenia do porządku polskiego w sierpniu br. Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady o równowadze między życiem zawodowym i prywatnym rodziców i opiekunów oraz uchyleniu dyrektywy Rady 2020/18/UE, 26.04.2017, COM[2017] 253 final (tzw. dyrektywy work life balance). Celem referatu jest analiza funkcjonujących do tej pory rozwiązań w polskim prawie pracy (ustawowym i autonomicznych źródłach prawa pracy) oraz prawie ubezpieczeń społecznych, jak również rozwiązań planowanych - mających na celu godzenie łączenia życia

zawodowego z opieką nad seniorami w rodzinie. Analizie poddane zostaną także planowane do wdrożenia rozwiązania unijne.

Prof. UW dr hab. Katarzyna Myszone-Kostrzewa

Uniwersytet Warszawski

W kierunku strategii UE na rzecz praw dziecka 2006 – 2022

Komisja Europejska uznała prawa dziecka za jeden ze swoich priorytetów dopiero w komunikacie w sprawie strategicznych celów na lata 2005-2009 z 26 stycznia 2005 r. Stwierdziła w nim, że Unia powinna służyć za przykład dla reszty świata w skutecznej ochronie praw dzieci, zarówno w odniesieniu do ekonomicznego wyczyszczenia, jak i wszystkich form wykorzystywania. W marcu 2006 r. Rada Europejska wezwała państwa członkowskie do podjęcia działań mających na celu szybką i znaczącą redukcję ubóstwa dzieci oraz zapewnienie wszystkim dzieciom równych szans, niezależnie od ich pochodzenia społecznego. W dniu 4 lipca 2006 r. Komisja przyjęła ważny komunikat w kierunku strategii UE na rzecz praw dziecka. . . Komisja zaproponowała w nim wypracowanie kompleksowej strategii UE na rzecz skutecznego propagowania i ochrony praw dziecka w różnych dziedzinach polityki wewnętrznej i zewnętrznej UE oraz wspierania wysiłków państw członkowskich w tym zakresie. Działania te były ściśle powiązane z wyzwaniami stojącymi przed UE a dotyczącymi kwestii demograficznych. Miały ograniczyć niekorzystny wpływ starzenia się ludności na rynek pracy, wzrost gospodarczy czy ochronę socjalną. Według dominującego poglądu brak systemowych rozwiązań w tych dziedzinach już w niedługiej przyszłości mógł mieć negatywny wpływ nie tylko na poziom życia, ale i rozwój gospodarczy w Europie. Dopiero w marcu 2021 r., po ponad 15 latach, ukazał się kolejny znaczący dokument w formie komunikatu Komisji „Strategia UE na rzecz praw dziecka”? A 9 czerwca 2022 r. Rada Unii Europejskiej jednogłośnie przyjęła konkluzje dot. Strategii na rzecz Praw Dziecka kładąc w nich nacisk na ochronę praw dziecka w sytuacjach kryzysowych i nadzwyczajnych. W obliczu rosyjskiej wojny przeciwko Ukrainie Rada zwróciła uwagę na potrzebę ochrony dzieci doświadczających konfliktów zbrojnych i ich następstw. Dostrzegła potrzebę ochrony dzieci przed poborem do wojska, przed handlem ludźmi, nielegalną adopcją, wykorzystywaniem seksualnym i odseparowaniem od rodzin.

Mgr Luiza Nadstazik

Warszawa

Rola organu centralnego Polski w transgranicznych sprawach alimentacyjnych – ujęcie praktyczne

Rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych, jak również Konwencja o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny z dnia 23 listopada 2007 r., będące kluczowymi regulacjami w zakresie alimentów transgranicznych, normują zadania organów centralnych. Organ centralny Polski charakteryzuje się specyficznym podziałem. Jest to z jednej strony Ministerstwo Sprawiedliwości, wyznaczone jako organ do spraw wniosków przychodzących, otrzymywanych z innych państw. Z drugiej strony to 47 sądów okręgowych, które przesyłają wnioski alimentacyjne za granicę. W sprawie alimentacyjnej, która ma charakter transgraniczny, gdzie zasadniczo strony przebywają na terytoriach różnych państw, strona może działać bezpośrednio, tj. złożyć wniosek do sądu czy właściwego organu egzekucyjnego. Niemniej jednak, najczęściej wierzyciel czy dłużnik alimentacyjny korzysta z pośrednictwa organów centralnych. Rozdział VIII rozporządzenia 4/2009 reguluje kwestię współpracy między organami centralnymi, wskazując jednocześnie ich ogólne oraz szczegółowe zadania. Głównym celem ich działalności jest dążenie do osiągnięcia celów tego aktu prawnego, usprawniania procedur objętych zakresem rozporządzenia oraz usuwanie pojawiających się trudności. W praktyce oznacza to przyjmowanie i przekazywanie wniosków, jak również ułatwienie wszczęcia postępowania w ich przedmiocie. W ramach swojej działalności udzielają pomocy w ustaleniu miejsca pobytu dłużnika lub wierzyciela, jak też zdobyciu informacji o dochodach dłużnika bądź innych aspektach jego sytuacji finansowej. Organy centralne mają ułatwiać pobranie i szybkie przekazanie alimentów, toczone się postępowania egzekucyjne, jak też uzyskanie dokumentacji oraz doręczenie dokumentów. Analogiczne regulacje zawarte zostały w rozdziałach II i III konwencji haskiej z 2007 r., treściowo zbliżone do norm ustanowionych w rozporządzeniu 4/2009. Interesująca jest działalność Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego (HCCH), pod której auspicjami odbywają się cykliczne spotkania organów centralnych celem weryfikacji stosowania konwencji oraz wypracowywania dobrych praktyk.

Dr hab. Marek Nowak OP

Uniwersytet Warszawski

Antyrodzicielstwo, czyli antynatalizm

Antynatalizm jako pogląd, według którego wszyscy ludzie albo nawet i wszystkie istoty czujące nie powinny się być narodzić. Należy wyróżnić dwie istotne fazy w historii idei antynatalistycznych: fazę protoantynatalizmu oraz antynatalizm, który narodził się w XX w. Protoantynatalizm występował głównie w dwóch obszarach kulturowych – w kulturze zachodniej począwszy od starożytnej Grecji, oraz w religiach określanym mianem religii dharmicznych (głównie hinduizm i buddyzm). Antynatalizm

występujący w wymienionych religiach miał polegać według Morioki na negatywnym wartościowaniu ponownych narodzin dokonujących się w procesie reinkarnacji. Z kolei antynatalizm powstały w XX można określić mianem antyprokreacjonizmu. W obrębie antynatalizmu, który powstał w XX wieku, można wyróżnić dwa nurty: pesymistyczny oraz ekologiczny. Kluczowym reprezentantem tego pierwszego jest David Benatar. Jego zdaniem cierpienie zawsze nam towarzyszy i ostatecznie czeka nas śmierć. Przeciwstawia się on zbyt łatwo przyjmowanemu pogładowi, że uzyskanie istnienia jest korzyścią – jego zdaniem jest to zawsze szkodą. O ile typowy antynatalizm pesymistyczny był efektem refleksji dotyczącej przede wszystkim gatunku ludzkiego i ewentualnie zwierząt wyższych, o tyle jego ekologiczna odmiana skupia się na dobrostanie całej natury. Co więcej, ewentualne zniknięcie gatunku homo sapiens może okazać się korzyścią dla reszty biosfery.

Dr Sylwia Różycka-Jaroś

Uniwersytet Warszawski

Pieczą naprzemienną w Polsce – oczekiwania a rzeczywistość

Referat dotyczyć będzie problematyki powierzenia rodzicom przez polskie sądy pieczy naprzemiennej nad wspólnym małoletnim dzieckiem po ich rozstaniu. W ramach wprowadzenia wyjaśnione zostanie pojęcie czym jest pieczę naprzemienna. Opisane zostaną również obowiązujące regulacje prawne wynikające z polskiego Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, które umożliwiają wydanie przez sąd rozstrzygnięcia w tym przedmiocie, a także przesłanki zastosowania pieczy naprzemiennej, które wynikają z wykładni przepisów. Omówione zostaną również projektowane zmiany w zakresie zasad mających na celu uczynienie z pieczy naprzemiennej w Polsce priorytetowego sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej. Podjęta zostanie próba odpowiedzi na pytanie, czy polskie społeczeństwo jest już przygotowane na tak daleko idące zmiany prawne w zakresie pierwszoplanowego orzekania przez sądy pieczy naprzemiennej i czy będą one służyły dobru dzieci. Zasygnalizowane zostaną rozwiązania prawne i systemowe obowiązujące w innych krajach europejskich. Mając na uwadze fakt, że omawiana problematyka budzi kontrowersje, poza argumentacją inicjatorów wprowadzenia nowych regulacji w tym zakresie, przedstawione zostaną również poglądy wybranych środowisk, które zajęły stanowisko w sprawie. Autorka referatu podzieli się także swoimi obserwacjami z perspektywy doświadczenia zdobytego jako profesjonalny pełnomocnik występujący w sprawach rodzinnych na temat rzeczywistego zainteresowania rodziców tą formą sprawowania pieczy nad wspólnym dzieckiem po rozstaniu oraz specyfiki podejścia polskich sądów do orzekania pieczy naprzemiennej.

Dr Katarzyna Syroka-Marczewska

Uniwersytet Warszawski

Prawa dziecka jako pacjenta

Prawa dziecka jako pacjenta jest to tematyka o charakterze wielopłaszczyznowym. Zgodnie z treścią art. 68 Konstytucji RP każdy ma prawo do ochrony zdrowia. Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej m.in. dzieciom. Ta szczególna opieka wynika przede wszystkim z potrzeby ochrony dzieci jako małych pacjentów, ich wrażliwości oraz sfery psychicznej, która jest fundamentem ich dorosłego życia, a tym samym całego społeczeństwa. Dziecko jako pacjent jest często niesamodzielne, nieświadome swojej choroby oraz skutków podejmowanego leczenia, w związku z czym dorośli powinni podjąć wszelkie kroki, aby zminimalizować negatywne emocje związane z leczeniem oraz oswoić ich strach przed nieznanym. W zakresie przepisów prawa chciałabym zwrócić uwagę na kwestie dotyczące kryterium wieku (np. zgoda zastępcza, zgoda równoległa) w zakresie wyrażania zgody na czynności medyczne, w szczególności w oparciu o analizę orzecznictwa (np. wyrok TK z dnia 11 października 2011 r., sygn. akt K 16/10). W mojej ocenie, jedną z podstaw relacji pacjent–lekarz jest wzajemne zaufanie, dlatego należy zadbać, aby mały pacjent czuł się bezpiecznie. Ponadto współpraca dziecka oraz jego rodziny z lekarzem oraz personelem medycznym jest niezbędnym warunkiem skuteczności jego oddziaływań na etapie rozpoznania, leczenia i profilaktyki. Regulacje prawne w tym zakresie niejednokrotnie nie wprowadzają rozróżnienia na prawa przysługujące osobom pełnoletnim oraz prawa przysługujące dzieciom, ale przy ich stosowaniu należy mieć na uwadze konstrukcję psychiczną oraz wrażliwość małych pacjentów. Przedmiotem niniejszego referatu będzie przybliżenie prawnych aspektów praw dziecka z perspektywy czynności medycznych, w szczególności prawa pacjenta do wyrażenia zgody na hospitalizację oraz prawa pacjenta do informacji. Ponadto chciałabym omówić pozycję i kompetencje Rzecznika Praw Pacjenta, Rzecznika Prawa Dziecka oraz Rzecznika Praw Obywatelskich. Wybór tematu został podyktowany przede wszystkim jego aktualnością i faktem, że kwestie, o których mowa powyżej nie są w wystarczający sposób akcentowane w trwającym dyskursie naukowym.

Mgr Sylwia Uścimiak

Uczelnia Łazarskiego w Warszawie

Rodzicielstwo a przestępstwo dzieciobójstwa w polskim prawie karnym

Tematem referatu będą rozważania dotyczące rodzicielstwa w odniesieniu do zabójstwa nowonarodzonego dziecka w oparciu o obowiązujący w Polsce stan prawny. Punktem wyjściowym będzie analiza podstawowych pojęć takich jak: rodzic, matka, ojciec, noworodek, dziecko oraz poród wraz z okresem okołoporodowym. Następną część referatu będzie stanowiła rys historyczny

przestępstwa dzieciobójstwa na kanwie ustaw karnych z 1932 r., 1969 r. oraz obecnej ustawy z 1997 r. Główna część referatu będzie stanowiła prezentację rodzicielstwa w relacji do przestępstwa dzieciobójstwa, w której zostaną omówione motywy sprawców przestępstwa, w tym motywy finansowe, społeczne oraz medyczne. Współcześnie sprawcą przestępstwa dzieciobójstwa może być tylko matka dziecka, co wynika z faktu, iż przestępstwo jest ściśle związane z porodem i okresem okołoporodowym. Niestety motywy sprawczyń niniejszego przestępstwa często są sprzeczne z ideą rodzicielstwa, w szczególności świadomego rodzicielstwa, co zasługuje na głębsze rozważania obecnie obowiązującego stanu prawnego i zainteresowanie problemem rodzicielstwa w stosunku do przestępstwa dzieciobójstwa. Podsumowaniem referatu będą rozważania dotyczące możliwości popełnienia przestępstwa dzieciobójstwa przez ojca dziecka. Niniejsze zagadnienie zasługuje na uwagę ze względu na fakt, że współcześnie zmienia się świadomość ojców co do swoich praw, zmienia się kultura i społeczeństwo, czego przykładem są m.in. wspólne porody czy urlopy rodzicielskie.

Słowa kluczowe:

rodzicielstwo, noworodek, dzieciobójstwo, zabójstwo

Dr Joanna Zajączkowska-Burtowy

Lexfamilia

Władza rodzicielska, piecza naprzemienna i kontakty z dzieckiem oraz ich wzajemne relacje jako przykłady najistotniejszych instytucji dotyczących więzi rodzicielskich unormowanych w K.R.O.

Przedstawiany referat ma na celu zaprezentowanie więzi międzyosobowych, w szczególności więzi rodzicielskich ujętych w zinstytucjonalizowane konstrukcje prawa rodzinnego. W stosunkach pomiędzy rodzicami a dziećmi fundamentem łączącej ich więzi są uczucia. Jednakże rolą ustawodawcy jest zapewnienie funkcjonowania rodziny poprzez wyznaczenie przepisami prawa rodzinnego wzajemnych stosunków. Stosunki te stanowią zasadniczo prawa i obowiązki choć mające szczególny-rodzinnoprawny charakter. Tytułowe trzy instytucje są przejawem ujęcia relacji wewnątrzrodziny w ramy prawne. Władza rodzicielska stanowi ogół obowiązków i praw względem dziecka mających na celu zapewnienie mu należytej pieczy, przy czym ustawodawca eksponuje kategorię obowiązku rodziców. Celem władzy rodzicielskiej jest bowiem dobro dziecka, co oznacza obowiązek działania w sposób zapewniający jak najszerszą ochronę tego dobra. Niedookreślony charakter zasady dobra dziecka każe poszukiwać jej znaczenia przy rozpatrywaniu poszczególnych spraw, powołując się zarówno na polskie, jak i międzynarodowe wytyczne. Jak się podkreśla ratio legis uregulowań poświęconych władzy rodzicielskiej upatruje się w fakcie naturalnej niezaradności i niedojrzałości dziecka. Istotna jest przy tym problematyka należytego wyważenia pomiędzy preponderancją rodziców wynikającą z niesamodzielności dziecka a jego autonomią, godnością i normatywną podmiotowością dziecka znajdującą się przepisach Konstytucji, KRO i w aktach prawa międzynarodowego (większość tych aktów posługuje się pojęciami: opieka, piecza lub odpowiedzialność rodzicielska, a więc instytucjami posiadającymi odmienne znaczenie na gruncie prawa polskiego). Piecza naprzemienna z kolei stanowi szczególny model sprawowania władzy rodzicielskiej, w przypadku gdy rodzice żyją osobno. Silne więzi emocjonalne łączące dziecko z matką i z ojcem, wobec rosnącej liczby rozwodów powodują, że standardowe dotychczas rozwiązanie

przynające władzę rodzicielską jednemu z rodziców przy jednoczesnym ograniczeniu jej drugiemu, przestało odpowiadać potrzebom wynikającym z więzi rodzicielskich we współczesnym modelu rodziny. Piecza naprzemienna w największym stopniu urzeczywistnia prawo dziecka do wychowywania przez oboje rodziców i pozwala na utrzymywanie z nimi więzi rodzicielskiej. Kontakty z dzieckiem to bodaj najbardziej newralgiczna i konfliktogenna ze wspomnianych instytucji, zasługująca jednak na szczególną uwagę, gdyż we wszystkich tych przypadkach gdzie niemożliwe było zastosowanie pieczy naprzemiennej stanowi ona najistotniejszy przejaw relacji rodzicielskiej pozwalającej na utrzymywanie więzi rodzica z dzieckiem pomimo rozpadu rodziny. Z tego względu nie można dopuszczać do utrudniania ich (do czego w praktyce dochodzi zbyt często).

Dr Alicja Zbierchowska

Uniwersytet Gdański

Płynność pracy i rodzicielstwa w doświadczeniach matek pracujących zdalnie w czasie epidemii COVID-19

- W wystąpieniu zostaną omówione wybrane wyniki badań jakościowych na temat specyfiki doświadczeń pracujących matek wykonujących pracę zdalnie w czasie pandemii Covid-19. W prezentowanych wynikach akcent zostanie położony na ukazanie przenikania się obu ról, specyfice postrzegania czasu, dostrzeganych korzyści i strat takiego modelu realizacji życiowych ról również w perspektywie więzi z dzieckiem oraz stosowanych strategii radzenia sobie z ich wypełnianiem w wyjątkowej sytuacji jaką była pandemia COVID – 19. Badania zrealizowane metodą indywidualnych przypadków na próbie 12 matek dzieci w wieku wczesnoszkolnym.
- Badania zrealizowano etapami w latach 2020-2021 na próbie 10 matek dzieci w wieku wczesnoszkolnym pracujących zawodowo na stanowisku nauczycielek w szkołach podstawowych i średnich. Badania zostały zrealizowane w strategii jakościowej, metodą wywiadu, problemowego, pogłębionego.

słowa kluczowe – łączenie ról rodzicielskich i zawodowych, macierzyństwo, zawód nauczycieli, praca zdalna, epidemia COVID-19.